

# MUZEJSKI ČASOPIS

GORNJESAVSKI MUZEJ IN MUZEJSKO DRUŠTVO JESENICE

Številka 2, Leto 15

September, 2005

Posredna plačana pri postopku 4270 Jesenice

## JESENSKA PALETA AKTIVNOSTI JESENIŠKEGA MUZEJA

## IZ VSEBINE

Jesen v jeseniškem muzeju bo za razliko od hita desetletja v slovenskih muzejih, kot je stalna muzejska postavitev etnološke razstave v Kasarni, zaznamovala predvsem z aktivnostmi na strokovnem področju. Že septembra se bomo muzealci predstavili s svojimi aktivnostmi – posvetu o domoznanstvu, ki ga organizirajo gorenjske knjižnice v Kranju. Jeseni se bomo v našem zavodu odločili tudi o izbiri muzejskega računalniškega programa, ki je čez poletje doživel (vsaj nekateri) še nekaj zadnjih dopolnitev. Svoja mnenja in izkušnje si bomo muzealci izmenjali oktobra v Portorožu na VIII. Zborovanje muzealcev, ki ga organizira SMD letos v sodelovanju s Pomorskim muzejem »Sergej Mašera« Piran. Letošnja tema je poleg aktualnih vsebin, kot je računalniški program in enoten register zbirk premične kulturne dediščine, javna služba v slovenskih muzejih in slovenski muzeji, povezani s turizmom. Muzealci pa bomo svoje aktivnosti predstavili tudi na skupnem portalu Kamra, ki ga vodi ljubljanska Narodna in univerzitetna knjižnica.

Še pred začetkom dopustov smo sodelovali tudi s sosednjim

Gorenjskim muzejem Kranj. Sooblikovali smo Vitrino meseca Kavni servis družine Zois, znanje, tradicija, moč, ugled, ki je trenutno še na ogled v muzeju Tomaža Godca v Bohinjski Bistrici. Če si boste razstavo ogledali, boste zagotovo prepoznali enega največjih oziroma najprepoznavnejših Zoisovih predmetov, ki jih hranimo v našem muzeju. V oktobru in novembru si bomo razstavo lahko ogledali v večnamenskem multimedijem prostoru v Kasarni. Kot je značilno za vitrino meseca Gorenjskega muzeja, bomo predstavljeno temo povezali z drugimi aktivnostmi. V našem muzeju načrtujemo predavanje o kranjski veji družine Zois, ki so bili tudi lastniki javorniške fužine. Morda bomo lahko pripravili tudi predavanje o mineralu, ki se imenuje po družini ali celo predstavili arhivsko gradivo oziroma vire, ki jih hranijo slovenski arhivi o Zoisih. Kdo so bili torej Zois, po čem jih poznamo, kako so zaznamovali oziroma obrnili usmeritev jeseniškega železarstva in mu zagotovili osnovo za uspešen razvoj javorniške valjarnice, vse to in še več bomo predstavili v okviru spremljajočih prireditev. Obljubimo lahko le, da bo aktivnosti več, v kolikor smo bili uspešni na razpisu

Ministrstva za znanost, visoko šolstvo in tehnologijo RS.

Sicer pa, naj se druga polovica leta ravna po prvi, ki je bila za nas uspešna. Pokazatelj, ki to odraža, je zagotovo polletni statistični izkaz obiska naših zbirk. Ugotavljamo lahko, da se je obisk naših stalnih zbirk glede na lansko leto povsod povečal. Izjema je le stalna železarska zbirka v Ruardovi graščini, kjer beležimo v primerjavi z lanskim polletjem upad. Železarstvo je trenutno tisto področje, ki je v šolskih učnih vsebinah vse manj aktualno. Smo pa dodali obisk stalne etnološke zbirke, ki je doslej nismo imeli.

Vabljeni v naše muzejske zbirke tudi v enoti Jesenice, kjer si vse zbirke (Kosova graščina, Kasarna in Ruardova graščina z multimedijem predstavitev) lahko ogledate za 800 tolarjev. Za vas smo na voljo od torika do petka od 8. do 14. oziroma 16. ure ter ob sobotah od 10. do 17. ure.

Večje skupine sprejmemo po vnaprejšnjem dogovoru tudi izven urnika. Vabljeni!

Irena Lačen Benedičič,  
Direktorica GMJ

### Bencinska črpalka pred drugo svetovno vojno na Balohovi hiši

V Kosovi graščini del prostorov v pritličju in prvem nadstropju zavzema tudi stalna razstava. Ta prikazuje čas od druge polovice 19. stol. do konca druge svetovne vojne. Lansko leto se je del razstave (delavska kuhinja) preselil v Kasarno, zato smo se odločili, da bomo ta del razstave začasno dopolnili s pred kratkim obnovljeno bencinsko črpalko, ki je delovala pred drugo svetovno vojno na Balohovi hiši. Podobne črpalke so bile tudi pri Čufarju, na Savi in na Javorniku, zato bi radi zbrali čim več podatkov, (zapisov ali fotografij) o teh črpalkah in o predvojni motorizaciji na Jesenicah (avtomobilih in motorjih). Podatke nam lahko pošljete po pošti, elektronski pošti ali pa nas pokličete v Gornjesavski muzej.

Tone Konobelj, 04-50 33 503

E-mail: tone@gornjesavskimuzej.si



### Kosova graščina - BLAŽ BUDJA: FeRTIK Razstava umetniških fotografij od 6. 10. do 2. 12. 2005

Oktobra bo v Kosovi graščini razstavljal fotograf Blaž Budja. Rojen je bil 1975 v Kranju in je diplomiral na Fakulteti za arhitekturo v Ljubljani. Je samostojni ustvarjalec na področju kulture in urednik fotografije pri srednjeevropskem arhitektumem časopisu za kulturo prostora Piranesi. Do sedaj je imel pet razstav. V opusu FeRTIK prikaže opuščene industrijske objekte in naprave na Ravnah, na Dvoru, v Celju, v Kranju, v Štorah in na Jesenicah. Čeprav na avtorjevih fotografijah ni ljudi, pa ambientni sami po sebi govorijo o nekem času, ko je v njih še tekla proizvodnja. Na nekdanji vrvež spominjajo številni grafiti na stenah, zapuščene hale, ustavljeni stroji... Gole stene neskončnih tovarniških hal, ki zamejujejo betonske tovarniške ceste ali železniške tire, skoraj nemočno čakajo bolj življenjskih časov. Ob praznih in opuščeni halah in napravah avtor nakaže novo »življenje« v na videz nepomembnih detajlih (prižgana luč, odprto okno, stanovanjske hiše, rečna struga itd.). Tako je ujel tudi predelovalne obrate na Jesenicah, ki so že nekaj let zaprti. Morda bo razstava spodbuda, da bi

čakanje na novo življenje ne trajalo predolgo.

Tone Konobelj

#### Stran 1:

- Jesenska paleta aktivnosti jeseniškega muzeja
- Bencinska črpalka pred 2. sv. vojno na Balohovi hiši
- Kosova Graščina - Blaž Budja: FeRTIK

#### Stran 2:

- Program muzeja za leto 2006
- Razstave v Liznjekovi domačiji
- Kosova graščina - Andrej Jemec

#### Stran 3:

- Program muzejskih večerov: KOLONIZACIJA JESENIC IN ZGORNJESAVSKE DOLENE, Emona in Gorenjska v rimskem času, Arheološko izkopavanje v Smokuču, Razvoj krajinskega slikarstva v Evropi

#### Stran 4:

- Jesenski izlet MDJ v Posočje
- Ponovno razstava Iz zasebnih zbirk
- Na spomladanskem izletu v okolici Kostanjevice in Krškega
- Avgustu Delavcu v spomin

**PROGRAM PRIREDITEV GORNJESAVSKEGA MUZEJA JESENICE od septembra 2005 do januarja 2006**  
**KOSOVA GRAŠČINA, Titova 64, Jesenice**

#### Četrtek, 8. septembra 2005:

Ob 20. uri otvoritev razstave barvnih stekel in grafik akademskega slikarja ANDREJA JEMCA. Razstava bo odprta do 28. oktobra. 2005.

#### Četrtek, 6. oktobra 2005:

Ob 18. uri otvoritev razstave fotografa BLAŽA BUDJE z naslovom: FeRTIK – Opuščena industrijska območja 2005 (Ravne, Dvor, Celje, Kranj, Štore, Jesenice). Razstava bo odprta do 9. decembra 2005.

#### Petek, 14. oktober 2005:

Ob 18. uri predstava Kulturnega društva TEATER ZA VSE z naslovom: GRDI RAČEK

#### Četrtek, 3. november 2005:

Ob 18. uri otvoritev tradicionalne razstave fotografij FOTO KLUBA HRASTNIK.

#### Četrtek, 15. december 2005:

Ob 13. uri razstava Pokrajinskega muzeja Murska Sobota, Tehniškega muzeja Slovenije in Gornjesavskega muzeja Jesenice. NA PRELOMU STOLETIJ. Razstava bo odprta do 27. januarja 2006.

#### Torek, 6. december 2005:

Ob 18. uri otvoritev razstave izdelkov Varstveno delovnega centra ŠKRAT. Razstava bo odprta do 27. januarja 2006.

# NAČRTI GORNJESAVSKEGA MUZEJA JESENICE ZA LETO 2006

Letošnje poletje v muzeju so zaznamovali predvsem plani in prijave na različne razpise. Za naši ustanoviteljici Občino Jesenice in Kranjska Gora smo oddali programski, finančni in kadrovske načrt za prihodnje leto. Izbrali smo pomembne obletnice in zanimivosti, ki bi se lahko odvijale v muzejskih prostorih. Redna dejavnost našega zavoda temelji na preučevanju zgodovine železarstva in rudarstva in na zgodovini planinstva. Za obe zbirki smo pripravili dokumentacijo, ki sta jo naši ustanoviteljici posredovali na Ministrstvo za kulturo. Vsekakor zbirki s svojo specifično doseगतa pogoje, da ju lahko uvrščamo med zbirke nacionalnega pomena. In kaj smo vključili v programski načrt aktivnosti našega muzeja v prihodnjem letu?

Pripravljali bomo **monografijo Jesenic**. Glavni urednik je Tone Konobelj. Monografija bo izšla konec prihodnjega leta. Fotografske posnetke bodo prispevali predvsem člani obeh jeseniških fotografskih društev.

V Kosovi graščini pripravimo letno okoli 15 razstav in dodatnih razstav v večnamenskem prostoru v Kasarni na Stari Savi. Načrtujemo večjo razstavo o **stoletnici bohinske proge**. Na pobudo Muzejskega društva Jesenice smo se dogovorili za skupno pripravo razstave: člani društva, tudi zasebni zbiralci, bodo prispevali svoje predmete; predstavitev Jesenic na prelomu stoletij (obstoječa Rudolfova železnica); prizadevanja barona Schwegla – diplomata za sprejetje trase preko Jesenic do Trsta; gradnja karavanškega predora, dogodki junija 1906 tudi na Jesenicah in pomen železne ceste za razvoj železarstva. Načrtujemo še spremljajoče aktivnosti, kot so:

- vožnja z miniaturnim pamim vlakom na Stari Savi,
- organiziran ogled krajevne zbirke na Hrušici in geološke zbirke na karavanškem cestnem platoju,
- vožnja z muzejskim vlakom z Jesenic v Beljak (z ogledom mesta),
- pedagoška delavnica - izdelovanje obeskov – kopije medalje ob predrtju karavan-

škega in bohinskega predora - sodelovanje z Lokalno turistično organizacijo Bohinj in Društvom za goriško progno.

**Mojster fotografije Tihomir Pintar** že od 60-ih let fotografira in beleži železarske motive. Njegove fotografije nekako spominjajo na umetniško fotografijo Slavka Smoleja. S Koroškim pokrajinskim muzejem Slovenj Gradec, s katerim nas povezuje tudi skupna železarska tradicija, smo se dogovorili za skupno razstavo s katalogom. Naša prizadevanja bodo morda pripomogla k lažji odločitvi avtorja fotografij, kje bo gradivo hranilo. Med aktivnosti vključujemo **katalog in odprte razstave** na Jesenicah in selitev v Slovenj Gradec.

**400 let posvetitve cerkve Marijinega vnebovzjetja na Stari Savi:** 26. novembra 1606 je ljubljanski škof Tomaž Hren posvetil cerkev, ki sta jo v čast Marijinega vnebovzjetja zgradila lastnika takratnih fužin brata Julij in Oktavij Bucelleni. Cerkev spada v spomeniško zaščiteni muzejski kompleks na Stari Savi. Žj je začela z adaptacijo stavbe v šestdesetih letih. A za večjo obnovo še ni videti boljših časov. Gornjesavski muzej je v preteklih letih skrbno restavriral najpomembnejše slike iz te cerkve in jih v sodelovanju z Narodno galerijo tudi razstavil na dveh odmevnih razstavah (1993, 2003) in s tem postavil tudi temelje za njeno opremo. Ob 400-letnici njene posvetitve pripravljamo še **predstavitev gradiva s projekcijo in znanstveni posvet o savski cerkvi Marijinega vnebovzjetja**.

Pripravljamo tudi več aktivnosti ob **dnem muzejev - 18. maju**. Vključiti želimo čim širšo populacijo obiskovalcev in približati razstavne in tematske vsebine brezplačno. Prireditve bi nadaljevali tedensko do razstave **Stoletnica karavanškega predora** v mesecu juniju. Načrtujemo še:

razstavo ob **40-letnici ukinitve planiške železniške proge** Jesenice – Rateče; zloženko; ogled muzejskih zbirk (maket) na Stari Savi in ogled **železniške makete v kurilnici SŽ**, postaja Jesenice; organizacijo **sejma zbirateljev vlakcev in izdelovalcev maket**; postavitev stojnic na Stari



Glasbeni paviljon pred Kasarno na Stari Savi

Savi z možnostjo menjave.

V Kosovo graščino smo vključili tudi muzejsko razstavo v sodelovanju z Muzejskim društvom Jesenice **Iz zasebnih zbirk**. Predstavili jo bomo jeseni, nato pa preselili tudi v galerijski prostor Liznjekove hiše v Kranjsko Goro.

Izdati želimo nekaj **publikacij**. Radi bi natisnili skupno zloženko Gornjesavskega muzeja s predstavitev muzejskih zbirk. V kranjskogorski enoti bomo ponatisnili zloženko o Liznjekovi domačiji, o Josipu Vandotu in zloženko Triglavsko muzejska zbirka.

Poleg tradicionalnih razstav v Liznjekovi domačiji bi želeli tam postaviti stalno razstavo – **zbirko zibk Jeseničana Staneta Zugwitza**. Žal pa stalno postavitev zbirke miniaturnih zibk pogojuje predhodna obnova strehe na gospodarskem poslopu Liznjekove domačije, za katero si bomo prizadevali v prihodnjem letu. Vsekakor pa želimo del stalne muzejske razstave o **rateški noši** predstaviti v obnovljeni Kajznikovi hiši v Ratečah. Od uspešnih prijav na razpise je odvisna obnova te hiše in tudi novogradnja Slovenskega planinskega muzeja, ki jo načrtujemo v Mojstrani.

Irena Lačen Benedičič,  
Direktorica GMJ

## Kosova graščina - ANDREJ JEMEC: Razstava barvnih stekel in slik (8. 9. do 28. 10. 2005)

AKADEMSKI SLIKAR ANDREJ JEMEC je bil rojen 29.11.1934 v Vižmarjih pri Ljubljani. Slikarstvo je študiral na Akademiji upodablajočih umetnosti v Ljubljani (1953–58) pri prof. Mariju Preglju, Gabrijelu Stupici, grafiko pa pri prof. Riku Debenjaku in Božidarju Jakcu. Diplomiral je leta 1958 pri prof. Gabrijelu Stupici. S štipendijo Prešernovega sklada se je študijsko izpopolnjeval v Parizu (1963–64), v ateljeju J. Friedlaenderja in v Londonu. Učil je na osnovni šoli, nato je delal kot svobodni umetnik. Ko je opravil docenturo, je poučeval na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani, od leta 1984 dalje kot redni profesor za risanje in slikanje na dodiplomskem in podiplomskem študiju, do upokojitve leta 1999. V obdobju 1977–1981 je bil dvakrat izvoljen za dekana Akademije za likovno umetnost Univerze v Ljubljani.

Veliko je razstavljal na samostojnih, skupinskih in mednarodnih razstavah, med drugim dvakrat na beneškem bienalu (1970, 1972), dvakrat na bienalu v Sao Paulu (1971, 1977), leta 1971 v Parizu na razstavi "Umetnost na tleh Jugoslavije od prazgodovine do danes", na vseh mednarodnih grafičnih bienalih v Ljubljani od leta 1963 do 1999, na več mednarodnih grafičnih bienalih v Frechnu...

Leta 1995 je bil izvoljen v SAZU v Ljubljani kot izredni, leta 2001 pa kot redni član. Ukvarja se s slikarstvom, grafiko in risbo ter s tapiserijo, skulpturo, barvnimi stekli in grafičnim oblikovanjem, sodeluje pri vprašanih barvnega skladja v arhitekturi, občasno tudi s publicistiko. Živi in dela v Ljubljani in Zabreznici.

Eli Gradnik,  
vodja enote Kranjska Gora

Tone Konobelj

## RAZSTAVE V GALERIJSKEM PROSTORU LIZNJEKOVE DOMAČIJE

Gornjesavski muzej Jesenice s svojo kranjskogorsko enoto skrbi tudi za galerijsko dejavnost v prostorih Liznjekove domačije in Triglavsko muzejske zbirke. V Liznjekovi domačiji smo v zimskih mesecih pripravili dve lastni muzejski razstavi, in sicer "Zomerfrišerje, pauabljene u Barouška ves!", ki je nastala ob stoletnici Turističnega društva Kranjska Gora, ter "Liznjekova domačija 1983-2004", s katero smo obeležili dvajset let odprtja te domačije in se obenem poslovili od dolgoletne oskrbnice Nade Šalamon, ki je odšla v pokoj. V maju in juniju se je s pregledno razstavo otroških ilustracij "Barve živijo podnevi" predstavil ilustrator Peter Škerl, diplomant Akademije za likovno umetnost-smer oblikovanje vizualnih komunikacij. V juliju in avgustu smo razstavili dela akademskih slikarjev Jožeta in Petra Ciuhe. Oče se je predstavil z odličnimi akvareli, sin pa s fraktalnimi grafikami. Oba slikarja sta dobitnika številnih, tudi mednarodnih nagrad in priznanj.



Otvoritev razstave Vrata 2005 v Liznjekovi domačiji (foto:S.Kokalj, GMJ)

1. septembra. se je tradicionalno predstavilo 17 udeležencev 26. planinske slikarske kolonije "Vrata 2005". Slike s planinsko tematiko bodo na ogled do konca septembra. V oktobru pa bomo z delavnico ročnih ustvarjalnosti Društva invalidov razstavili izdelke iz das mase, poslikave na lesu in steklu ter ročna dela.

V novembru, ko bo hiša zaprta, se bomo s polno paro pripravljali na decembrsko odprte še ene lastne muzejske razstave. V letošnjem letu mineva kar nekaj planinskih jubilejev, npr. 110 let Planinskega vestnika, 160 let rojstva Jakoba Aljaža, 60 let Čopovega stebra, 30 let Makaluja in 110 let postavitev Aljaževega stolpa na vrhu Triglava. Z razstavo bomo obeležili predvsem slednjega, ki si je pridobil status

narodne svetinje in simbola slovenstva. Poskušali bomo razstaviti čimveč predmetnega gradiva, povezanega s stolpom in z njegovim kreatorjem.

Eli Gradnik,  
vodja enote Kranjska Gora

## PROGRAM MUZEJSKIH VEČEROV MDJ OD SEPTEMBRA DO DECEMBRA 2005

15. september - dr. Janez Mlinar: »Kolonizacija Jesenic in Zgornjesavske doline«  
20. oktober - dr. Irena Vidrih Perko: »Emona in Gorenjska v rimskem času«  
17. november - univ. dipl. arheolog Milan Sagadin: »Arheološko izkopavanje v Smokuču«  
15. december - dr. Cene Avguštin: »Razvoj krajinskega slikarstva v Evropi«

Vsi muzejski večeri bodo v Kosovi graščini (2. nadstropje), Titova 64 na Jesenicah, vsak tretji četrtek v mesecu ob 18. uri. Vstop je brezplačen.

*Muzejski večer: 15. september 2005*

**Janez Mlinar**

### KOLONIZACIJA JESENIC IN ZGORNJESAVSKE DOLINE

Freisinški škofje, ki so do prvih posesti na Kranjskem prišli leta 973, ko jim je cesar Oton II. podelil obsežen zemljiški kompleks v okolici Škofje Loke, so bili v srednjem in novem veku pomembna zemljiška gospoda na Slovenskem. Izven škofjeloškega kompleksa je v naslednjih stoletjih škofija prišla še do dveh manjših posestnih "otokov"; prvega predstavlja posest v dolini Radulje v spodnjem delu reke Krke z gospodstvom Klevež, drugega pa predstavljajo Dovje. Na kakšen način je Freising prišel do posesti v Zgornjesavski dolini, ni povsem jasno. Obstoj listine iz l. 1033, ki se pojavlja ponekod v literaturi in s katero naj bi nemški kralj Konrad II. Dovje izročil škofom, je neprotjen. Tako je prvi verodostojen podatek omemba štirih hub na Dovjem v popisu posesti loškega gospostva (*Noticia bonorum de Lonka*), ki je nastal okoli leta 1160. Na predavanju bodo predstavljene nekatere novejšje raziskave, ki so pokazale, da prvotna posest Freisinških škofov v Zgornjesavski dolini ni bila omejena zgolj na Dovje, ampak je domnevno obsegala celotno dolino do vključno z Ratečami.

*Muzejski večer: 20. oktober, 2005*

**Irena Vidrih Perko**

### EMONA IN GORENJSKA V RIMSKEM ČASU

Naselbina na prostoru današnje Ljubljane je nastala v času pozne bronaste dobe, pred skorajda tri tisoč leti. S prodorom Rimljanov na današnje slovensko ozemlje je na istem mestu zrasla kolonija italjskih trgovcev - mesto z imenom Julija Emona. Vselej je bila odločilna lega ob plovni reki in na sečišču starih trgovskih poti, ki so vodile iz Italije proti severu in vzhodu.

Rimsko mesto se je imenovalo Julija Emona, ker jo je ustanovil Oktavijan, kasnejši cesar Avgust, iz hiše Julijcev. Ob njegovi smrti leta 15 po Kr. je mesto dobilo obzidje s stolpi in obrambnimi jarki, pravokotno sekajočimi se cestami in mestnim središčem - forumom. Antična mesta so imela natančno odmerjen mestni terito-

rij in njihovim prebivalcem je pripadla najbolj plodna zemlja. Ker je bila Emona najvzhodnejše mesto na teritoriju matične Italije in je mestno območje najpomembnejšega trgovskega in pristaniškega jadranskega mesta Akvileje (današnji Oglej) obsegalo celo območje Vrhnike, je razumljivo, da se je emonski mestni teritorij širil na gorenjsko stran.

V predavanju bo predstavljena Emona kot najvzhodnejše italško mesto in kot središče, od koder se je na Gorenjsko širila romanizacija. Seznanili se bomo z nekaterimi tedanjimi prebivalci Emone, katerih imena so se ohranila na kamnitih napisih, in skušali razvozlati, kakšne posle so opravljali. Spregovorili bomo o staroselcih, ki so imeli bistveno manj pravic. Prepoznamo jih po grobnih pridatkih in skromnih podeželskih bivališčih. Nazadnje se bomo dotaknili vprašanja obrambe poznorimskega cesarstva in propada Emone ter razcveta Karnija, antične naselbine na tleh današnjega Kranja.

*Muzejski večer: 17. november, 2005*

**Milan Sagadin**

### ARHEOLOŠKO IZKOPAVANJE V SMOKUČU

Smokuč je kot arheološko najdišče znan že dalj časa. Leta 1934 so bili pri gradnji vodnega korita sredi vasi najdeni (in uničeni!) prvi staroslovanski grobovi. Zaradi te najdbe je Gorenjski muzej leta 1961 ob južnem robu ceste sredi vasi izkopal večjo sondo in v njej odkril 7 grobov, istega leta pa je bil na zahodnem robu vasi (Smokuč 1) odkrit tudi grob iz 4. stol. po Kr. Ob gradnji kanalizacije skozi vas leta 1979 je bilo nato zaradi nezakonito vodenega postopka gradnje uničeno večje število grobov, delno dokumentirana pa le dva. Tokratna zaščitna izkopavanja, ki jih je sprožila obnova kanalizacije, vodovoda in cestišča v vasi, so trajala od decembra 2003 do maja 2004. Predvsem se je izkazalo, da je grobišče dosti obsežnejše, kot so kazali dosednji podatki. Tudi na površinah, ki naj bi bile že raziskane ali za katere smo domnevali, da so uničene, smo v globljih plasteh odkrili dodatne gobove. Raziskanih je bilo 76 grobov, grobišče pa se očitno širi še proti jugovzhodu, kamor gradbena dela niso posegla.

Izjemna pomembnost smokuškega grobišča je v njegovi jasni stratigrafiji in bogatih grobnih najdbah. Grobovi so bili namreč vkopani v več pravilnih vzporednih vrstah, potekajočih približno v smeri sever - jug, grobni pridatki pa omogočajo, da lahko natančno sledimo zaporedju pokopavanja. Očitno je najstarejši severozahodni del grobišča, od koder se je pokopavanje širilo proti jugovzhodu. Tako lahko opazujemo postopno spreminjanje materialne kulture pri starih Slovanih, od t.i. karantanske (7. in 8. stol po Kr.), preko prehodne do t.i. ketlaške faze (9. in 10.

stol.). Najstarejše najdbe predstavljata dva, leta 1979 odkrita keramična lončka, ter nakit iz tankih bronastih žic, oblikovan v uhane s priveški in obsenčne obročke, spete z zankami in kaveljci. Najdejo se še bronasti prstani iz tanke pločevine, ogrlice iz steklenih jagod in železni noži. V mlajši, ketlaški fazi so uhani uliti iz bronu in okrašeni z emajlom, tudi obsenčni obročki in prstani so debelejši, noži pa redkejši. Pokopališki red kaže, da so bili grobovi enotno usmerjeni v smer sončnega vzhoda ob letnem solsticiju. Od te smeri odstopa le pet grobov ob južnem robu grobišča, ki pa jih glede na pridatke lahko datiramo še v 3. ali 4. stoletje po Kr. To časovno in etnično dvojnost grobišča je nakazovala že najdba bronaste zapestnice leta 1979, zadnje najdbe pa nakazujejo še več. V enem od grobov je bila najdena namreč značilna poznoantična (romanska) zaponka v obliki jelena - skupaj s (staroslovanskim) nožem, obsenčnimi obročki in prstani. Grob se povsem vklaplja v pokopališki red staroslovanskih grobov. Gre torej za očitno stik staroselske (romanske) in nove, staroslovanske kulture - kar je sicer osnovni problem zgodnjerednjeveške arheologije v Sloveniji. Izkopavanje je tudi omogočilo v veliki meri rekonstruirati prvotno konfiguracijo terena, na katerem je grobišče nastalo. Zasedlo je rahlo vzpetino ob potoku, ki mu je določal severovzhodno mejo, in med cesto, ki je vsaj v mlajši fazi grobišča predstavljala njegov južni rob. Glede na najdbe antičnih grobov imamo očitno opraviti s kontinuiteto grobišča, ki je bilo po vsej verjetnosti - v skladu z rimskimi običaji - locirano ob cesti.

*Muzejski večer: 15. december, 2005*

**Dr. Cene Avguštin**

### RAZVOJ KRAJINSKEGA SLIKARSTVA V EVROPI

Predavanje ima namen osvetliti razvojno pot slikanja krajine od antike do obdobja abstraktnega slikarstva.

Slikar v starem Rimu je že obvladal najosnovnejše zahteve oblikovanja krajine, vendar mu je ta služila le za prizorišče neke napovedi, nekega dogajanja. Srednji vek je sprva na zelo preprost način, z najznejšimi krajinskimi elementi skušal gledalcu predočiti naravno okolje, v katerem se neka zgodba odvija. Renesancnemu slikarju pomeni narava toliko kot antičnemu, le oder ali ozadje nekega dogodka ali stanja.

Giorgione postane s sliko *Nevihta* prvi krajinski slikar. Njegova razpoložensko uglašena kompozicija pomeni rojstvo evropskega krajinskega slikarstva. Barok v veliki meri vključuje krajino v svoje pripovedne kompozicije. Povsem svoboden razvoj pa doživi krajinsko slikarstvo v 17. stoletju v Holandiji. Krajine Turnerja, Guardiija in drugih nakazujejo v 18. stoletju pot poznejšemu razvoju krajinarstva. Realistični slikar oblikuje podobo krajine, kakršna se je vtisnila v njegovo zavest. Lahko jo slika tudi po spominu, v nasprotju z impresionistom, kateremu se krajina le v povsem določenem trenutku kaže v njegovih očeh.

*(nadaljevanje na 4. strani)*

# JESENSKI IZLET MUZEJSKEGA DRUŠTVA V POSOČJE

## Drago Svolfšak

Izletni dan: 8. OKTOBER 2005

Smer in postaje: po dolini v Rateče in proti Trbižu, od tu po Jezerski dolini mimo Rajblja čez Predel v Log pod Mangartom, do trdnjave Kluže, pa mimo Bovca do Tonovcevega gradu nad Kobaridom, od tod pa v Tolmin in na koncu še v Most na Soči. Iz Mosta na Soči povratek po dolini Idrijce mimo Idrije, Godoviča in Logatca ter Ljubljane nazaj na Jesenice. Središnji del poti bo med Predelom in Mostom na Soči s postanki na naslednjih postajah:

**Predel** (1156 m) oz. tik pod sedlom, pri spomeniku v spomin na bitko med Avstrijci in Francozi 1809. leta.

Med spustom mimo vasi **Strmec** v dolino Koritnice ogled **velikega zemeljskega plazu** iz Stožja, ki je leta 2000 zmajčičil sotesko Predelice in odnesel del Loga pod Mangartom ter njegovih prebivalcev.

**Log pod Mangartom**: ogled spomenika in vojaškega pokopališča branilcev Rombona v I. svetovni vojni ter vhoda v »rudarski tunel« med Logom in Rajbljem.

Po dolini Koritnice do avstrijske trdnjave **Kluže**, ogled spodnje trdnjave; po preizkusu med pripravo izleta (vrsta in težavnost poti, čas) morebitni vzpon do zgornje, t. i. **Hermanove trdnjave**.

## NA SPOMLADANSKEM IZLETU V OKOLICI KOSTANJEVICE IN KRŠKEGA

Ena od sivih lis »Izletniške sekcije« MDJ, je predel okoli Kostanjevice in Krškega. Tudi tokrat nas je ljubeznivo usmerjal dr. Marko Terseglav. Leta 1937 so narasle vode odkrile **Kostanjeviško jamo**, za turistični ogled pa je od leta 1971 urejenih 300 m poti med sigastimi tvorbami praviljnih oblik. Izstopata tudi endemična polža in največja kolonija netopirjev vrste južni podkovnjak. Individualno smo si ogledali **kostanjeviški kloster**, ki ga je leta 1234 ustanovil koroški vojvoda Bernard Spanheimski in se ponaša z enim največjih arkadnih dvorišč v Evropi. Danes pa tu lahko občudujemo likovne stvaritve Jakca, Goršeta, Gorjupa, bratov Kraljev, Didka, Boljke, Borčiča ter slikarska dela evropskih mojstrov iz 17. in 18. stol.

**Municipium Flavium Latobiorum Neviodunum** je imenitno ime za upravno središče Rimljanov na mestu današnjega Drmovega. Raziskave so odkrile razsežno rimsko grobišče, urbanistično strukturo in arhitekturo mesta. Bogati kapitli, mozaiki, napeljava centralnega ogrevanja in več kilometrov dolg vodovod prepričljivo govore o središču keltskih Latobikov... V idiličnem zaledju Leskovca pri Krškem stoji **grad Šrajbarski turn**, v pisnih virih prvič omenjen leta 1436. Njegova današnja podoba je renesančna; štirje bivalni trakti z dvoetažnim arkadnim nizom ob kvadratnem notranjem dvorišču so na vogalih zaključeni z mogočnimi okroglimi stolpi. Med lastniki so bili grofje Celjski, Habsburžani in Mosconi. Od 17. do 20. stol. je bil v lasti grofov Turjaških, ki so ob gradu uredili mavzolej. V njem je pokopan tudi Anton Aleksander grof Auersperg, Prešernov prijatelj, politik in pesnik s psevdonimom Anastasius Grün. Žal je bil grad po 2. svetovni vojni preurejen v stanovanjski objekt najnižjega razreda. Za mavzolej pa od leta 1991 skrbijo potomci tam počivajočih...



Izletniki pred Auerspergovim mavzolejem pri Šrajbarskem turnu

**Krško** se v virih prvič omenja leta 895. Kraj je bil med drugim v lasti grofov Celjskih in Habsburžanov. V 15. stol. so ga večkrat požgali in oplenili Turki. Cesar Friderik II je ukazal utrditev z obzidjem in obrambnimi napravami ter mu leta 1477 podelil mestne pravice. V starem mestnem jedru je ob parku zaslužnih krajanov dobro ohranjen Hočevarjev mavzolej ter kapucinski samostan (od leta 1640). V njem je nad 300 let stara kapucinska knjižnica in galerijska zbirka starih mojstrov. »Strokovni« del izleta smo zaključili s sprehodom po edini mestni ulici mimo Mencingerjeve hiše, mimo velikega poslopja bivše osnovne in meščanske šole iz leta 1877, ki jo je za več kot 100.000 goldinarjev svojega denarja dal sezidati dobrotnik in mecen Martin Hočevar, mimo župnijske cerkve sv. Janeza Evangelista iz leta 1582 do renesančne Valvazorjeve hiše iz leta 1609, kjer je svoja zadnja leta preživel avtor, založnik in tiskar Slave Vojvodine Kranjske... Dušo in telo pa smo si privezali v atraktivnem gostišču sredi vinogradov streljaj nad mestom...

Kovačič Zdravko

(nadaljevanje s 3. strani)

Ekspressionističnemu slikarju predstavlja podoba krajine odsev njegovega psihičnega doživljanja ali pa jo dojema v neki določeni zavestni ali podzavestni psihični situaciji. Abstraktni slikar pri slikanju krajine zavrača konkretne, oprijemljive krajinske oblike in bolj uveljavlja njene barvne in svetlobne sestavine.

## PONOVNO RAZSTAVA »IZ ZASEBNIH ZBIRK«

Ob spomladanskih razgovorih pri ravnateljici Gornjesavskega muzeja Jesenice (v nadaljevanju GSMJ) Ireni Lačen Benedičič sta predstavnik Muzejskega društva Jesenice (Pretnar, Prešern) predlagala ponovno razstavo, na kateri bi se predstavili amaterski zbiralci starin ali drugih zanimivih predmetov. Predlog je bil sprejet s simpatijami in razstava je že v programu GSMJ za oktober - november 2006.

Vemo, da je prav taka razstava z naslovom »Iz zasebnih zbirk« pred nekaj leti zelo uspela in je imela odmev tudi v širšem prostoru. Tudi sedaj se nadejamo, da bodo še drugi zbiralci v tematskih zbirkah pokazali nove in še ne videne kolekcije. Razstavo bo vodila kustosinja GSMJ Zdenka Tahir, ki bo tudi kontaktna oseba.

Vabimo vse zbiralce, da predstavijo svoje zbirke tudi drugim in s tem prispevajo k bogatenju kulturne podobe našega mesta.

Dušan Prešeren

## AVGUSTU DELAVCU V SPOMIN (1918-2005)

23. februarja letos je umrl Avgust Delavec – alpinist, gorski reševalec, muzejski delavec, zbiralec planinskega in etnološkega gradiva, poznavalec krajevne zgodovine... Rodil se je na Dovjem, kjer je odraščal ob trdem kmečkem delu. Že zgodaj se je za vse življenje zapisal goram in vsemu, kar je z njimi povezano. Že od leta 1946 je bil član Planinskega društva Dovje-Mojstrana; aktivno je sodeloval pri ustanovitvi postaje GRS in Alpinističnega odseka, kjer je opravil mnoge reševalne akcije. Leta 1958 je postal gorski vodnik. Od leta 1962 do 1974 je bil predsednik PD Dovje-Mojstrana. Med mnogimi priznanji in odlikovanji jih omenimo le nekaj: častni član Planinske zveze Slovenije, zaslužni član Postaje GRS Mojstrana, dobitnik Valvazorjevega priznanja.

Kmalu po II. svetovni vojni je začel zbirati planinsko gradivo in bil zaslužen za postavitev in odprtje Triglavske muzejske zbirke, kjer je bil do zadnjih dni odličen in vesten oskrbnik. Kot dober poznavalec zgodovine je bil med ustanovitelji Muzejskega društva Jesenice. Bil je predan prostovoljnemu delu v domačem Gasilskem društvu. Z naštevanjem njegovih del, zaslug in dejavnosti bi lahko popisali mnogo strani. Zato na kratko: Gust, ponosni smo, da smo Te poznali!

Eli Gradnik

**Ustanovitelj:** MUZEJSKO DRUŠTVO JESENICE; **Izdajata:** MDJ in GORNJESAVSKI MUZEJ JESENICE; **Urednik:** MAJDA MALENEŠEK; **Postavitev in oblikovanje:** GORDANA GRANATIR, TIC JESENICE; **Nalada:** 300 izvodov  
Za člane MDJ je časopis brezplačen